EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 29.6.2023.
COM(2023) 355 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Septiņpadsmitais gada ziņojums (2022. gads) par Savienības palīdzības īstenošanu saskaņā ar Padomes 2006. gada 27. februāra Regulu (EK) Nr. 389/2006, ar ko izveido finansiāla atbalsta instrumentu, lai veicinātu Kipras turku kopienas ekonomisko attīstību

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Septiņpadsmitais gada ziņojums (2022. gads) par Savienības palīdzības īstenošanu saskaņā ar Padomes 2006. gada 27. februāra Regulu (EK) Nr. 389/2006, ar ko izveido finansiāla atbalsta instrumentu, lai veicinātu Kipras turku kopienas ekonomisko attīstību

1. IEVADS

Padomes Regula (EK) Nr. 389/2006[1] ("Atbalsta regula") ir Kipras turku kopienai sniegtās palīdzības pamats un paredz ikgadēju ziņošanu Eiropas Parlamentam un Padomei.

2. PALĪDZĪBAS PROGRAMMAS PLĀNOŠANA

Laikposmā no 2006. gada līdz 2022. gada beigām darbībām Atbalsta regulas ietvaros tika plānots piešķirt 656 miljonus EUR. 2022. gada rīcības programmai 2022. gada oktobrī atvēlētā summa bija 33,4 miljoni EUR[2]. No daudzgadu finanšu shēmas 2021.–2027. gadam programmai tiek nodrošināts stabils ikgadējs finansējums daudzgadu perspektīvā. Taču palīdzības programma pēc būtības ir ārkārtēja pārejas programma, kuras mērķis ir sagatavot vai, atkarībā no situācijas, veicināt *acquis* pilnīgu piemērošanu Kipras Republikas apgabalos, kurus Kipras Republikas valdība faktiski nekontrolē, pēc Kipras problēmas atrisināšanas. Gan Atbalsta regulā, gan Padomes Regulā (ES, Euratom) 2020/2093[3], ar ko nosaka daudzgadu finanšu shēmu, ir paredzēta pārskatīšana, ja tiktu panākta atkalapvienošanās.

3. ĪSTENOŠANAS MEHĀNISMI

Programma tiek īstenota tajos Kipras Republikas apgabalos, kurus Kipras Republikas valdība faktiski nekontrolē un kuros *acquis* piemērošana ir uz laiku apturēta saskaņā ar pievienošanās līguma 10. protokolu. Palīdzība tiek īstenota, izmantojot tiešo un netiešo pārvaldību.

Komisija īsteno šo programmu unikālos politiskos, juridiskos un diplomātiskos apstākļos. Šādas palīdzības piešķiršana nenozīmē, ka apgabalos atzīst jebkuru citu iestādi, kas nav Kipras Republikas valdība. Lai īstenotu šo programmu, vienlaikus ievērojot pareizas finanšu pārvaldības principus, ir jāveic *ad hoc* pasākumi. Parastos apstākļos ES finansēto atbalsta programmu tiesiskais regulējums attiecībā uz palīdzības attīstību tiktu noteikts nolīgumos ar saņēmējvalsts valdību. Kipras turku kopienai paredzētās palīdzības gadījumā šādus nolīgumus nevar noslēgt. Komisijas atbildības jomā ietilpst objektīvā riska pārvaldība un mazināšana. Pieņemtie pasākumi ietver līgumu intensīvu uzraudzību un atbalsta sniegšanu saņēmējiem, pārskatītus maksājumu nosacījumus un piesardzīgu pieeju bankas garantiju izmantošanai.

---

[1] Padomes Regula (EK) Nr. 389/2006 (2006. gada 27. februāris), ar ko izveido finansiāla atbalsta instrumentu, lai veicinātu Kipras turku kopienas ekonomisko attīstību, un ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2667/2000 par Eiropas Rekonstrukcijas aģentūru (OV L 65, 7.3.2006., 5. lpp.).

[2] Komisijas Īstenošanas lēmums (2021. gada 13. decembris) par rīcības programmas pieņemšanu attiecībā uz Kipras turku kopienu 2021. gadam (C(2021) 8905).

[3] Padomes Regula (ES, Euratom) 2020/2093 (2020. gada 17. decembris), ar ko nosaka daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam (OV L 433I, 22.12.2020., 11. lpp.).

Ievērojama daļa palīdzības tiek sniegta dotāciju veidā, un tam ir vajadzīga resursietilpīga pārvaldība.

Lai nodrošinātu ietekmi, Kipras turku kopienai ir jābūt pilnībā iesaistītai darbā, kura mērķis ir sagatavoties *acquis* īstenošanai, ņemot vērā tā piemērošanas apturēšanas atcelšanu saskaņā ar 10. protokolu pēc visaptveroša noregulējuma spēkā stāšanās.

Tajos Nikosijas apgabalos, kas faktiski netiek kontrolēti, programmas darba grupa strādā ar ES programmas atbalsta biroja starpniecību. Arī Komisijas pārstāvniecība Kiprā rīko sanāksmes, seminārus un preses konferences un informē Kipras sabiedrību visā salā, tostarp par atbalsta programmu. Papildus tam darbojas atbalsta programmas finansētais ES informācijas punkts, kurš īsteno dažādus komunikācijas un pamanāmības veicināšanas pasākumus, sniedzot informāciju par ES politiku, prioritātēm un darbībām Kipras turku kopienas atbalstam, kā arī popularizējot Eiropas kultūru.

4. ĪSTENOŠANA PĀRSKATA PERIODĀ

4.1. Vispārējs pārskats

Komisija turpina īstenot Atbalsta regulu, kuras vispārējais mērķis ir atbalstīt atkalapvienošanos. Ja tiek panākts visaptverošs Kipras problēmas noregulējums, Padome, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu, vienprātīgi lemj par regulā nepieciešamajiem grozījumiem.

2022. gadā veikto darbību ietvaros tika turpināti vairāki jau iesākti sekmīgi projekti, piemēram, ES stipendijas un uzticēšanās veicināšanas pasākumi, ar ko tiek atbalstīta gan Kultūras mantojuma tehniskā komiteja, gan Komiteja bezvēsts pazudušo jautājumos. Ar īpašu mehānismu tika turpināta divkopienu tehnisko komiteju iniciatīvu finansēšana.

Nozīmīgs programmas elements joprojām ir dotāciju atbalsts. Gatavojoties noregulējuma panākšanai, lielāka palīdzība tika sniegta svarīgākajām ekonomikas nozarēm, izmantojot privātā sektora, lauku apvidu un cilvēkresursu attīstīšanai paredzētos projektus. Turpinājās darbs, kura mērķis ir panākt jūtamu uzlabojumu dzīvnieku slimību izskaušanā un pārtikas nekaitīguma nodrošināšanā.

Komisija turpināja centienus palīdzēt Kipras turku kopienai izpildīt standartus, kas noteikti Komisijas 2021. gadā pieņemto divu pasākumu kopumā attiecībā uz ‘Χαλλούμι’ (*Halloumi*/*Hellim*) kā aizsargāta cilmes vietas nosaukuma reģistrēšanu un nosacījumiem šā produkta pārvietošanai pāri Zaļajai līnijai. Tika pieliktas ievērojamas pūles, lai pārtikas apritē iesaistītajiem uzņēmējiem palīdzētu sagatavoties pirmajām ar aizsargāto cilmes vietas nosaukumu apzīmētā produkta pārbaudēm. Komisija arī izveidoja neformālu *Halloumi*/*Hellim* darba grupu, kurā apvienojās ieinteresētās personas no abām Kipras kopienām.

Atbalsta saņēmēju spējas rezultatīvi īstenot *acquis* pēc visaptveroša noregulējuma spēkā stāšanās joprojām ir izteikti nevienmērīgas. Tomēr Kipras turku kopiena turpināja gūt labus panākumus vairākās jomās un guva labāku izpratni par problēmjautājumiem.

Viens no vēl neatrisinātajiem jautājumiem ir *Famagusta* kanalizācijas tīkla izbūve, par kuru noslēgto līgumu Komisija izbeidza 2013. gada decembrī. Strīdā ar bijušo darbuzņēmēju 2017. gadā tika sākts šķīrējtiesas process. 2022. gada jūlijā šķīrējtiesa pieņēma galīgo lēmumu, kuru darbuzņēmējs pēc tam apstrīdēja Beļģijas tiesās. Vienlaikus pastāvīgi turpinājās saistītie remontdarbi.

Komisija turpināja nodrošināt atbalsta programmas īstenošanu, neraugoties uz pieredzēto Covid-19 pandēmiju un sarežģīto sociālekonomisko situāciju Kipras turku kopienā. Programmas ietvaros turpinājās Covid-19 ārkārtas pasākumu kopuma īstenošana, kas aptvēra visnepieciešamāko medikamentu, ekonomiskā atbalsta uzņēmumiem un ekspertu padomu nodrošināšanu Kipras turku kopienai.

Gada beigās atbalsta programmā bija spēkā 159 līgumi.

4.2. Progress mērķu sasniegšanā

Atbalsta programmas vispārējais mērķis ir sekmēt Kipras atkalapvienošanos, veicinot Kipras turku kopienas ekonomisko attīstību un īpašu uzmanību veltot salas ekonomiskajai integrācijai, kontaktu uzlabošanai starp abām kopienām un ar ES, kā arī pasākumiem, kuru mērķis ir sagatavoties *acquis* īstenošanai.

Pasākumi, kas 2022. gadā tika veikti saistībā ar katru no Atbalsta regulas mērķiem, aprakstīti tālāk.

4.2.1. 1. mērķis: infrastruktūras attīstīšana un pārstrukturēšana

Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmas (*UNDP*) ietvaros turpinājās Vietējās infrastruktūras mehānisma īstenošana saskaņā ar spēkā esošajiem iemaksu nolīgumiem, kuri parakstīti ar Komisiju un kuru kopsumma ir 33,2 miljoni EUR. Šis mehānisms nodrošina atbalstu sagatavošanās darbiem un ieguldījumu īstenošanai būtiskā vietējā infrastruktūrā.

2022. gadā Vietējās infrastruktūras mehānisma ietvaros tika aktīvi īstenoti 14 prioritārie projekti. Ievērojams progress tika panākts *Kormakitis* Sadarbības centra būvniecībā un *Morphou* notekūdeņu attīrīšanas stacijas paplašināšanā. Tika sākti arī *Kouklia* rezervuāra atjaunošanas darbi. Tika veikti vairāki pasākumi, kuru mērķis ir sagatavot pamatu divkopienu saules elektrostacijas projekta priekšizpētes sākšanai.

Ūdensapgādes nozarē 2021. gada novembrī tika pabeigta jaunā Nikosijas kanalizācijas kolektora būvniecība, un 2022. gada decembrī beidzās projekta defektu paziņošanas periods. Projekts paredzēja izbūvēt kanalizāciju 13 km garumā notekūdeņu novadīšanai no Nikosijas apgabala uz divkopienu Nikosijas notekūdeņu attīrīšanas staciju, kas arī ir viens no ES finansētiem pasākumiem, kuru pabeidza 2013. gadā. Šis projekts mazinās pazemes ūdeņu piesārņojumu un aizsargās visas salas kopējos ūdens resursus.

Famagusta kanalizācijas tīkla remontdarbi sākās 2021. gada jūlijā, bet darbi fiziski sākās 2022. gada janvārī. Projekta mērķis ir novērst lielu skaitu sākotnējā projekta defektu un uzlabot sistēmas kvalitāti un funkcionalitāti. 2022. gada laikā tika panākts ievērojams progress, uzstādot aptuveni 70 % plānotās cauruļvadu līnijas. Projektu paredzēts pabeigt 2023. gada beigās.

2022. gada janvārī beidzās defektu paziņošanas periods grozītajiem būvdarbu līgumiem par atkritumu poligona paplašināšanu un atkritumu poligona degazācijas iekārtu, un objekts tika pilnībā nodots Kipras turku kopienai.

Diemžēl atbalsta saņēmējs nav uzlabojis atkritumu poligona darbību un apsaimniekošanu un ir turpinājis īstenot sliktu atkritumu apglabāšanas praksi, neizmantojot infiltrāta attīrīšanas iekārtu. Šā iemesla dēļ ieguldījuma efektivitāte neizbēgami un būtiski samazinājās. Atbalsta saņēmējs bez Komisijas iesaistes izsludināja divus konkursus, lai slēgtu līgumus par atkritumu poligona darbību. Tomēr tie abi tika atcelti, tāpēc atkritumu nozares pārvaldība un tās nākotne joprojām ir

neskaidra. Komisija ir nepārtraukti centusies palīdzēt atbalsta saņēmējam situācijas uzlabošanā.

Ievērojot ES finansēto integrētas cieto atkritumu apsaimniekošanas plānu, dotācijas, kas palīdz astoņām vietējām kopienām uzlabot atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūru, ir īstenošanas beigu posmā.

Atjaunojot gaisa kvalitātes monitoringa tīklu, izveidojot gaisa un kurināmā kvalitātes references laboratoriju, kā arī nodrošinot spēju veidošanas pasākumus, tika stiprināta vietējā tehniskā spēja uzraudzīt vides kvalitāti. Gaisa kvalitātes monitoringa tīkls, kas 2022. gada garumā darbojās ar pilnu jaudu, tagad veic mērījumus par lielāku skaitu piesārņojošu vielu un lielākā skaitā vietu.

Telesakaru nozarē turpinājās jaunas apraides infrastruktūras nodrošināšana, un paredzams, ka tā tiks pabeigta līdz 2023. gada beigām. Šis ES finansētais projekts ir nepieciešams, lai Kipras turku kopiena 700 MHz frekvenču joslas platumu atbrīvotu no visām analogās televīzijas apraidēm. Pēc tam 700 MHz frekvenču joslu varēs netraucēti piešķirt 5G mobilajiem pakalpojumiem, kas Kipras turku kopienā veicinās plašāku digitalizāciju.

4.2.2. 2. mērķis: sociālās un ekonomiskās attīstības veicināšana

Atbalsta programmas ietvaros turpinājās cīņa pret Covid-19 pandēmijas negatīvo ekonomisko ietekmi un atbalsta sniegšana uzņēmējdarbības videi Kipras turku kopienā.

Galvenais instruments privātā sektora atbalstam, arī saistībā ar atveseļošanos pēc Covid-19, bija projekts "Inovatīva uzņēmējdarbība un dialogs", kuru īsteno kopā ar *Northern Ireland Cooperation Overseas* (*NI-CO*). 2022. gadā dotāciju programma "Darbvietu saglabāšana un radīšana" nodrošināja atbalstu 100 veiksmīgiem MVU, katram no tiem piešķirot finansējumu līdz 60 000 EUR apmērā. Tas papildināja 2021. gadā 770 mikrouzņēmumiem sniegto atbalstu 1500 EUR apmērā (katram).

Ievērojams progress tika panākts ražojumu drošuma jomā. 2022. gada martā tika sākts tirgus uzraudzības tehniskās palīdzības projekts, kura mērķis ir ieviest jaunu un uzlabot esošo praksi metroloģijas, standartizācijas, akreditācijas un atbilstības novērtēšanas jomā. Projekts palīdz uzlabot uzņēmējdarbības vidi Kipras turku kopienā un nodrošināt vietēji ražoto preču atbilstību ES standartiem.

Lauku attīstības jomā 189 lauksaimniekiem tika nodrošināta profesionālā izglītība par lauku saimniecību pārvaldību un saistītiem tematiem. Papildus ieguldījumiem apmācībā sākās pēdējais posms nozares uzlabošanai paredzēto 55 lauku attīstības dotāciju īstenošanā. Tika sākta pētniecības un demonstrējumu izmēģinājuma programma, kuras mērķis ir pārvarēt plaisu starp zinātni, vajadzībām un praksi un kura sadalīta četros izmēģinājuma tematos, kuros ietverts arī aizsargātais cilmes vietas nosaukums *Halloumi*/*Hellim*.

Turpinājās pārtikas nekaitīguma un krīžgatavības tehniskās palīdzības projekta īstenošana, kas ietekmē tirdzniecību pāri Zaļajai līnijai un ar *Halloumi*/*Hellim* saistītā tiesību aktu kopuma īstenošanu. 28 pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem tika sniegts atbalsts rīcības plānu izstrādē un īstenošanā, lai sasniegtu ES standartus. Sākās saimniecību sertifikācijas process, un līdz 2022. gada beigām bija sertificētas 11 saimniecības un novērtētas vēl 26 saimniecības.

Tika pabeigta trešā masveidīgā dzīvnieku testēšana un paraugu ņemšana attiecībā uz prioritārajām slimībām, proti, brucelozi un tuberkulozi. Šim nolūkam Komisija

nodrošināja laboratorijas testus, veterināros palīgmateriālus un pakalpojumus. Tā rezultātā līdz 2022. gada beigām brucelozes izplatības rādītājs turpināja samazināties un sasniedza aptuveni 2 % izplatību ganāmpulkā.

ES atbalsts veicināja arī turpmāku progresu privāto veterināru iesaistē kontroļu īstenošanā.

Izglītības nozarē atbalsts tika saglabāts jomās, kas cieši saistītas ar spēju palielināšanu darba tirgū, arī izmantojot zinātnisko izglītību, profesionālo izglītību un apmācību (PIA) un mūžizglītību. Daudzgadu profesionālās izglītības programmas izstrādes projekta pirmais posms noslēdzās ar taustāmiem rezultātiem. Cita starpā tas palīdzēja izstrādāt 20 mācību programmu kopumus pārskatītajām PIA programmām un jaunu PIA testēšanas un izvērtēšanas mehānismu. Projekts tika pagarināts vēl uz diviem gadiem.

Attiecībā uz zinātnisko izglītību — 34 vidusskolas un 12 PIA skolas saņēma zinātnes laboratoriju aprīkojumu kopā 77 laboratorijām un 1 PIA resursu centram, kas veicinās zinātņu apguves iespējas jauniešiem. Iepriekšējos gados zinātnes laboratoriju aprīkojumu saņēma 48 pamatskolas. Izveidojot instruktoru grupu, tika uzlabota skolotāju un skolu vadītāju profesionālā attīstība. Kopā 1468 pamatskolas un vidusskolas skolotājiem, direktoriem un skolu vadītājiem tika sniegta apmācība par tādiem tematiem kā uz studentiem vērsta mācīšanās un mācīšana, zinātnes laboratoriju izmantošana un interaktīvas pieejas valodu apguvē. Tiek veikts analītiskais darbs, kura mērķis ir sagatavot pamatu turpmākam atbalstam mūžizglītības, speciālās izglītības un kvalifikācijas jomā.

Tika parakstīts jauns nolīgums ar Pasaules Banku, kurā galvenais uzsvars likts uz turpmāku atbalsta sniegšanu makroekonomikas uzraudzībai, tirdzniecības procedūru un tirdzniecības pāri Zaļajai līnijai atvieglināšanu, Kipras turku uzņēmējdarbības vides uzlabošanu un tehniskā atbalsta sniegšanu galvenajās statistikas jomās.

Statistikas nozarē 2022. gada septembrī sadarbībā ar Dānijas Statistikas biroju tika sākts tehniskās palīdzības projekts, kura mērķis ir uzlabot darbības rezultātus un datu avotu pārvaldību. Pirms tam ar mērķi uzlabot statistikas rezultātus, lai tie atbilstu ES standartiem, tika piegādāts IT aprīkojums un specializēta programmatūra. Projektus papildināja mērķorientēta palīdzība, ko sniedz Komisijas Tehniskās palīdzības un informācijas apmaiņas instruments (*TAIEX*) un Pasaules Banka. Visas minētās darbības veido visaptverošu ES stratēģiju, kuras mērķis ir uzlabot tādas statistikas nodrošināšanu Kipras turku kopienā, kas ir būtiska, lai atvieglotu atkalapvienošanās sagatavošanu.

4.2.3. 3. mērķis: izlīguma veicināšana, uzticēšanās veicināšanas pasākumi un atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai

Komiteja bezvēsts pazudušo jautājumos, kura saņem atbalstu no atbalsta programmas atbilstoši iemaksu nolīgumam ar *UNDP*, turpināja praktisko darbu un darbu laboratorijā. No kopskaitā 2002 bezvēsts pazudušām personām tā līdz 2022. gada beigām bija ekshumējusi 1196 personu mirstīgās atliekas. No tām 1029 tika identificētas ar ģenētisko analīžu palīdzību un nogādātas piederīgajiem.

Lai nodrošinātu finansējumu komitejas darbībai 2023. gadā, 2022. gada decembrī tika parakstīts jauns iemaksu nolīgums par 2,6 miljoniem EUR. Kopumā komitejas darbību atbalstam 2006.–2022. gadā ES ir piešķīrusi 35,8 miljonus EUR, kas ir 75 % no visa tās finansējuma šajā laikposmā.

Kultūras mantojuma aizsardzība, ko īsteno divkopienu Kultūras mantojuma tehniskā komiteja, aizvien ir atbalsta programmas atbalstīto izlīguma un uzticēšanās veicināšanas pasākumu svarīgs komponents, un šajā saistībā 2022. gadā ir pabeigti 16 projekti. Kopumā kultūras mantojuma programma ir saņēmusi ES finansējumu aptuveni 24 miljonu EUR apmērā. Pateicoties šim finansējumam, kļuva iespējama vairāk nekā 120 dažādās salas vietās izvietotu kultūras mantojuma objektu konservācija, strukturāla nostiprināšana, fiziska aizsardzība vai restaurācija.

Lai turpinātu ES finansēto atbalsta mehānismu tehniskajām komitejām, 2022. gada decembrī tika parakstīts jauns iemaksu nolīgums par 1 miljonu EUR. Šo atbalstu īsteno Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programma. Kopš 2019. gada atbalsta mehānisms ir finansējis vairāk nekā 10 tehnisko komiteju projektus, sākot no priekšizpētes un pētniecības un beidzot ar darbsemināriem un izstādēm.

Tā kā *United World Colleges* īstenotais divkopienu stipendiju izmēģinājuma projekts bija sekmīgs un turpinot iepriekšējo gadu labo pieredzi, 2022. gadā tika atlasīti 12 studenti no abām kopienām, kuri sāka studijas starptautiskā bakalaurāta diploma programmā dažādās valstīs. Starp *United World Colleges* īstenotajiem pasākumiem ir arī pasākumi jauniešu iesaistei no abām kopienām un īsi kursi, kuru mērķis ir veidot jauniešu spējas panākt pozitīvas pārmaiņas savās kopienās.

2022. gadā turpinājās atbalsta sniegšana pilsoniskajai sabiedrībai. Projekts "Pilsoniskās sabiedrības telpa", kurā tiek sniegta tehniskā palīdzība pilsoniskās sabiedrības organizācijām, turpināja tām palīdzēt spēju veidošanā, veicināt pilsoniskās sabiedrības attīstībai labvēlīgu vidi un atbalstīt tīklošanās pasākumus un kopīgu rīcību ar Kipras grieķu un citām ES pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Ņemot vērā pozitīvās atsauksmes, projekts "Pilsoniskās sabiedrības telpa" ir pagarināts vēl uz diviem gadiem.

2022. gada martā tika sekmīgi izsludināts jaunais uzaicinājums iesniegt priekšlikumus "Kipras pilsoniskā sabiedrība rīcībā VIII", kura kopējais finanšu piešķīrums ir 2,5 miljoni EUR. Minētais uzaicinājums bija vērsts uz atbalsta darbībām šādās trīs jomās: divkopienu pētniecības pasākumi, divkopienu uzticēšanās veicināšanas pasākumi un pilsoniskās sabiedrības stiprināšana Kipras turku kopienā. 2022. gada beigās sākās piešķiršanas process. 12 projektiem, kam atbalsts piešķirts pēc iepriekšējā uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus, sākās pilnīgas īstenošanas posms, ļaujot pilsoniskajai sabiedrībai veikt svarīgus atbalsta pasākumus un veicināt pilsonisko aktivitāti.

Apvienība "Human Rights Platform" turpināja sekmīgi īstenot tai piešķirto, ES finansēto tiešo dotāciju. Galvenie pasākumi bija vērsti uz cilvēku tirdzniecības apkarošanu, bēgļu tiesību un LGBTIQ+ tiesību ievērošanu, attiecīgo ieinteresēto personu iesaisti, apstākļiem aizturēšanas centros un to, vai tiek ievērotas tiesības netikt spīdzinātam. Platforma tika iesaistīta pirmās cilvēku tirdzniecības apkarošanas lietas ierosināšanā Kipras turku kopienas "tiesās", kas beidzās ar notiesāšanu. Tā arī sniedza atbalstu cilvēktiesību pārkāpumos cietušajiem un kopumā stiprināja pilsoniskās sabiedrības spējas risināt cilvēktiesību problēmas.

4.2.4. 4. mērķis: Kipras turku kopienas tuvināšana Eiropas Savienībai

2022. gadā Britu padomi kā ES stipendiju programmas īstenošanas partneri aizstāja Gētes institūts. 2022. gada aprīlī ar Gētes institūtu tika noslēgts iemaksu nolīgums par 5 miljoniem EUR. Gada gaitā Kipras turku studentiem tika piedāvātas 159 stipendijas, lai apmeklētu universitātes ES valstīs, un pirmais Kipras turks, kas saņēma ES

stipendiju, tika uzņemts Eiropas Koledžā.

Kopš 2007. gada studentiem ir piešķirts vairāk nekā 2000 stipendiju, kas aptver vairāk nekā 100 universitātes un 23 ES valstis. Ar šīm stipendijām tiek atbalstīti studenti pirmā posma studiju programmu pirmajā gadā, diplomandi maģistrantūras un doktorantūras studiju programmās, kā arī pētnieki un profesionāļi valodu zināšanu un profesionālo prasmju turpmākā pilnveidē dažādās ES valstīs.

ES informācijas punktu kopā ar Eiropas Komisijas pārstāvniecību Kiprā vada ES programmas atbalsta birojs. 2022. gadā īstenojot pasākumus gan tiešsaistē, gan bezsaistē, tas piesaistīja lielu sabiedrības uzmanību ES. ES informācijas punkts aptvēra vairāk nekā 20 ar ES saistītus tematus, tajā skaitā dzimumu līdztiesību, ar dzimumu saistītu vardarbību, LGBTIQ+ tiesības, personu ar invaliditāti tiesības, dezinformāciju un darba aizsardzību.

ES informācijas punkts organizēja 35 pasākumus, kas piesaistīja vairāk nekā 16 000 dalībnieku. Pasākumos bija vērojams neliels dalībnieku skaita pieaugums, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem. Papildus tam tika sagatavotas 14 publikācijas, 69 infografikas un 12 audiovizuāli produkti, galveno uzmanību pievēršot ES prioritātēm Kiprā. Turpināja palielināties ES informācijas punkta sociālo mediju apmeklētāju plūsma. ES informācijas punkta *Facebook* lapa 2022. gadā ieguva aptuveni 1000 jaunu sekotāju.

4.2.5. 5. un 6. mērķis: Kipras turku kopienas sagatavošana acquis *ieviešanai un īstenošanai*

Atbalsta regulas 5. un 6. mērķa īstenošanai tiek izmantots *TAIEX*. Tas palīdz Kipras turku kopienu sagatavot *acquis* īstenošanai, ņemot vērā to, ka pēc visaptveroša noregulējuma spēkā stāšanās *acquis* piemērošanas apturēšana tiks atcelta.

TAIEX mehānisms joprojām ir svarīgs instruments, kas veicina Atbalsta programmas mērķu sasniegšanu. 2022. gadā instruments sniedza pastāvīgu atbalstu 12 *acquis* tematiskajās jomās, apvienojot tiešsaistes un klātienes pasākumus. Tas nodrošināja arī regulāru veselības ekspertu palīdzību saistībā ar Covid-19 pandēmiju. Kopumā tika sarīkots 151 *TAIEX* pasākums, šim skaitam saglabājoties apmēram tikpat lielam kā iepriekšējā gadā. Papildus tam tika izveidota datubāze, kurā apkopoti visi ar *TAIEX* atbalstu sagatavotie juridiskie teksti, un turpinājās centieni uzlabot rakstisko un mutisko tulkojumu kvalitāti Kipras turku kopienā.

Turpinājās *TAIEX* atbalsts tirdzniecībai pāri Zaļajai līnijai (Padomes Regula (EK) Nr. 866/2004). Komisijas pilnvaroti neatkarīgi eksperti veica regulāras svaigu augļu un dārzeņu, kartupeļu, medus un zivju pārbaudes. Turklāt 2022. gadā Zaļo līniju pirmo reizi šķērsoja sešu veidu pārstrādāta pārtika, kas nav dzīvnieku izcelsmes pārtika. Tā ietver olīveļļu, sezama sēklu pastu, halvu, ceratoniju sīrupu, ievārījumus un augļu sulu. *TAIEX* eksperti bija galvenais virzītājspēks, kas, veicot attiecīgas iekārtu atbilstības pārbaudes, nodrošināja ES līmeņa standartu ievērošanu un kvalitāti.

Komisija arī strādāja, lai likvidētu šķēršļus tirdzniecībā pāri Zaļajai līnijai, nodrošinot, ka raiti tiek īstenoti jaunieviestie pārbaudes režīmi, saskaņā ar kuriem tagad visiem augļiem un dārzeņiem ir vajadzīgi fitosanitārie sertifikāti.

4.3. Finansiālā izpilde (līgumi un maksājumi)

4.3.1. Līgumu slēgšana

Komisija 2022. gadā parakstīja juridiskas saistības 27,2 miljonu EUR apmērā.

4.3.2. Maksājumi

2022. gadā maksājumu kopējais apmērs bija 40,6 miljoni EUR (2021. gadā — 38 miljoni EUR).

4.4. Uzraudzība

Komisija ir tieši atbildīga par projektu lielākās daļas īstenošanu (tieša pārvaldība). Komisijas darbinieku veiktās uzraudzības līmenis ir ļoti augsts — tie uztur pastāvīgus sakarus ar darbuzņēmējiem, veic pārbaudes uz vietas, kā arī piedalās sanāksmēs uz vietas un koordinācijas komiteju sanāksmēs. Nodrošinot tehnisko palīdzību, Dotāciju atbalsta grupa turpināja sniegt Komisijai atbalstu dotāciju līgumu īstenošanas uzraudzībā, vienlaikus palīdzot arī dotāciju saņēmējiem ievērot ES noteikumus par dotāciju līgumu īstenošanu, tajā skaitā noteikumus par sekundāro iepirkumu.

Vairākus līgumus Komisija īsteno netiešās pārvaldības režīmā. Īstenotājstruktūras, piemēram, *UNDP*, Pasaules Banka, Gētes institūts un *NI-CO*, sniedz ziņojumus Komisijai saskaņā ar attiecīgajiem pamatlīgumiem. Komisija aktīvi piedalās šo pasākumu ikdienas uzraudzībā.

4.5. Revīzija un kontrole

Ieteikumi, kas sniegti pēdējā revīzijā, kuru Iekšējās revīzijas dienests veica 2017. gadā, un kas saistīti ar iekšējās kontroles pasākumiem publiskā iepirkuma jomā, ir pilnībā īstenoti.

4.6. Izvērtēšana

2022. gadā tika pabeigts uz rezultātiem vērstās uzraudzības (*ROM*) projekts. Tā ietvaros tika pārskatītas atsevišķas darbības un sniegta plānotā apmācība attiecīgo ieinteresēto personu iekšējās uzraudzības spēju uzlabošanai. *ROM* eksperti sniedza ieteikumus par atbilstību, lietderību, efektivitāti un ilgtspēju; tie ir iekļauti pārskatītajās darbībās un ņemti vērā plašākā kontekstā.

Komisija 2022. gadā publicēja dienestu darba dokumentu[4] par atbalsta programmas izvērtēšanas rezultātiem. Šī izvērtēšana nodrošināja neatkarīgu novērtējumu un pierādījumus par progresu, kas 2013.–2018. gadā panākts Atbalsta regulas mērķu sasniegšanā. Izvērtējumā secināts, ka atbalsta programmu var uzskatīt par ļoti būtisku un, ņemot vērā Kipras turku kopienas specifiskos apstākļus, salīdzinoši sekmīgu iniciatīvu, kam piemīt nozīmīga ES pievienotā vērtība.

4.7. Informācijas sniegšana, publicitāte un pamanāmība

Lai iepazīstinātu ar ES darbu, 2022. gadā tika organizēti kopumā 584 pamanāmības un komunikācijas pasākumi. Komisija publicēja bukletu par ES atbalstu saistībā ar Covid-19; uz priekšu pavirzījās darbs bukleta par privātā sektora attīstību sagatavošanā.

4.8. Apspriedes ar Kipras Republikas valdību

Tika rīkotas sanāksmes ar Kipras Republikas valdības pārstāvjiem gan klātienē, gan tiešsaistē. Komisija turpina paļauties uz valdības sadarbību īpašuma tiesību pārbaudīšanā un divkopienu tehnisko komiteju darba veicināšanā. Komisija regulāri tiekas ar pastāvīgo pārstāvniecību.

[4] KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS. IZVĒRTĒJUMS. Kipras turku kopienas atbalsta programmas izvērtējums (2013–2018). ES Publikāciju birojs (europa.eu).

5. SECINĀJUMI

Saskaņā ar Atbalsta regulā izvirzītajiem mērķiem Komisija turpina sniegt palīdzību Atbalsta regulas satvarā, lai, veicinot Kipras turku kopienas ekonomisko attīstību, sekmētu Kipras atkalapvienošanos. 2022. gadā palīdzība joprojām bija vērsta uz jomām, kurās ir īpaši problemātiski panākt atbilstību nākotnē piemērojamajam *acquis*.

Līdzšinējās palīdzības rādītāji un projektu gatavība tiks pastāvīgi ņemti vērā turpmākajās programmas plānošanas kārtās. Arī turpmākais darbs būs vērsts uz lielāku ietekmi prioritārajās jomās — tiks īstenots mazāk pasākumu, bet tie būs vērienīgāki.

Komisija ir gatava piešķirt vajadzīgos resursus, arī atbalsta programmas ietvaros, lai atbalstītu ANO vadītās noregulējuma sarunas.